

РАЗДЕЛ 4. ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ

УДК: 37:013.2:377.3

**ЗАМАНБАП БИЛИМ БЕРҮҮНҮН ПАРАДИГМАСЫНДА ТЕХНОЛОГИЯ
МУГАЛИМИНИН ЖАЛПЫ ТЕХНИКАЛЫК ЖАНА МЕТОДИКАЛЫК ДАЯРДЫГЫ**

**Абдибаитова Нурзида Абдимиталиповна (0009-0001-59786779),
Исмаилова Жылдыз Тезекбаевна (0000-0002-4995-0133),
Байызбекова Айтурган Акылбековна (0000-0002-5174-5956)**

*К.И. Скрябин атындагы Кыргыз улуттук агрардык университети, Бишкек,
Кыргызстан*

Аннотация: Изилдөөнүн предмети - мугалимдин кесиптик ишмердүүлүккө даярданууга функционалдык даярдыгын кароо. Изилдөөнүн максаты - кесиптик билим берүүчү мугалимдерди даярдоонун өзгөчөлүктөрүн изилдөө. Жумушта бири-бирин толуктап турган теориялык жана эмпирикалык изилдөө методдорунун жыйындысы колдонулган. Алынган натыйжалар - изилдөө көйгөйүнүн баяндалышы жүргүзүлүп, илимий жана окуу-методикалык адабияттар изилденип, педагогика илиминде изилденип жаткан көйгөйдүн абалы такталды. Алынган натыйжалардагы айырмачылыктар илимпоздордун тема боюнча билдирүүлөрүндөгү дал келбестиктерден турат. Илим жана өндүрүш боюнча сунуштар. Талдоо көрсөткөндөй, педагогикалык илимде кесиптик жана методикалык даярдыкты кароого болгон мамилелер стандарттарды жүзөгө ашырууга багытталган жана технологиялык билим берүүнүн окутуу багыттары боюнча келечектеги технология мугалимдеринин адистешүүсү, алардын кесиптик кызыкчылыктары жана муктаждыктары жетиштүү деңгээлде эске алынбайт.

Өзөктүү сөздөр: Кесиптик билим берүү, компетенттүүлүк, методика, атайын сабактар, калыптандыруу, мугалим.

**В ПАРАДИГМЕ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ОБЩЕТЕХНИКО-
МЕТОДИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИИ**

**Абдибаитова Нурзида Абдимиталиповна (0009-0001-59786779),
Исмаилова Жылдыз Тезекбаевна (0000-0002-4995-0133),
Байызбекова Айтурган Акылбековна (0000-0002-5174-5956)**

*Кыргызский национальный аграрный университет им. К. И. Скрябина, Бишкек,
Кыргызстан*

Аннотация: Предметом исследования является рассмотрение функциональной готовности учителя к подготовке к профессиональной деятельности. Цель исследования состоит в изучении особенностей подготовки учителей профессионального обучения. В работе использован комплекс взаимодополняющих теоретических и эмпирических методов исследования. Полученные результаты - осуществлялась постановка проблемы исследования, проводилось изучение научной и учебно-методической литературы, выяснялось состояние исследуемой проблемы в педагогической науке. Отличия полученных результатов состояли в расхождении высказываний ученых по теме. Рекомендации для науки и производства. Анализ показал, что имеющиеся в педагогической науке подходы к рассмотрению профессионально-методической подготовки ориентированы на реализацию стандартов и недостаточно

учитывают специализацию будущих учителей технологии к преподаванию направлений технологического образования, их профессиональные интересы и потребности.

Ключевые слова: *профессиональное образование, компетентность, методика, специальные предметы, образование, учитель.*

GENERAL TECHNICAL AND METHODOLOGICAL PREPARATION OF THE TECHNOLOGY TEACHER IN THE PARADIGM OF MODERN EDUCATION

Abdibaitova Nurzida Abdimalipovna (0009-0001-5978-6779),

Ismailova Zhyldyz Tezekbaevna (0009-0004-6544-1656),

Baiyzbekova Aiturgan Akyzbekovna (0000-0002-5174-5956)

Kyrgyz national agrarian university name after K. I. Skryabin, Bishkek, Kyrgyzstan

Abstract: *The subject of the research is the consideration of the teacher's functional readiness to prepare for professional activity. The aim of the study is to study the characteristics of the training of vocational education teachers. The work uses a set of complementary theoretical and empirical research methods. The obtained results - the statement of the research problem was carried out, the study of scientific and educational-methodical literature was carried out, the state of the problem under study in pedagogical science was clarified. The differences in the results obtained consisted in the discrepancies in the statements of scientists on the topic. Recommendations for science and industry. The analysis showed that the approaches available in pedagogical science to the consideration of vocational and methodological training are focused on the implementation of standards and do not sufficiently take into account the specialization of future technology teachers in teaching areas of technology education, their professional interests and needs.*

Keywords: *Vocational education, competence, methodology, special subjects, education, teacher.*

1. Киришүү

Адамдын иш-аракетинин жана эмгек шарттарынын кескин өзгөрүп жаткан мазмуну, инсандын жеке өзгөчөлүктөрүнө жана эмгек рыногунун талаптарына ылайык, иштөөгө функционалдык даярдыгын калыптандыруу үчүн студенттерди эмгекке даярдоонун мазмунун бир кыйла жакшыртууну талап кылат. Бул көйгөйлөрдү жогорку кесиптик билим берүү деңгээлинде чечүүдө «Технология» билим берүү тармагы алдыңкы орунду ээлейт. Акыркысы студенттерди заманбап социалдык-техникалык өндүрүшкө даярдоону, алардын дүйнөдөгү техникалык жана технологиялык сүрөтүн калыптандырууну, окуу жана эмгек ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүнө катышуу аркылуу инсандык өнүгүү үчүн оптималдуу шарттарды камсыз кылууга арналган.

"Технология" билим берүү чөйрөсүнүн көйгөйлөрүн чечүүнүн натыйжалуулугу, студенттерди эмгекке даярдоонун сапаты университеттин келечектеги окутуучуларынын жалпы техникалык жана методикалык даярдыгынын абалы менен аныкталат. Жалпы техникалык окутуу - келечектеги технология мугалимдеринин кесиптик билиминин ажырагыс бөлүгү. Бул технологиянын, өндүрүш технологиясынын, материал таануунун, студенттерде калыптанган практикалык көндүмдөрдүн жана жөндөмдөрдүн мазмунун жана мүнөзүн аныктай турган иш-алгоритмдик рецепттердин түзүлүшүнүн жана иштешинин негиздерин чагылдырган теориялык жана концептуалдык курулмалардын тутуму, ошондой эле мүнөздөмөлөрү студенттердин ишмердүүлүгүнүн жалпы

техникалык компоненттеринин өнүгүшүн камсыз кылган материалдык-техникалык шарттар.

Жалпы техникалык дисциплиналар илимдин негиздери менен атайын окуу сабактарынын ортосундагы байланыштыруучу звено болуп саналат. Технология мугалиминин жалпы техникалык даярдыгын өркүндөтүүгө арналган изилдөөлөр политехникалык билим берүүнүн жалпы теориялык жоболоруна жана эмгек билимин илимдин негиздери менен байланыштырууга негизделген, алар С.Я. Батышев, В.А. Поляков, М.Н. Скаткин, С.М. Шабалов жана башкалардын эмгектеринде каралат. Көптөгөн илимпоздордун изилдөөлөрү кесиптик билим берүүнүн ажырагыс бөлүгү катары мугалимди методикалык жактан даярдоо проблемасына арналган. Булар: Ю.К. Бабанский, М.А. Данилов, И.Д. Зверев, Т.А. Ильин, Н.В. Кузьмина, В.В. Краевский, А.И. Мищенко, Г.И. Саранцев, В.А. Слостенин, Асаналиев М.К., Дыканалиев К.М. жана башкалар. "Технология" билим берүү тармагын окутуу методикасынын илимий негиздерин П.Р. Агутов, А.Н. Богатырев жана башкалар караган.

2. Изилдөөнүн материалдары жана методдору

И л и м и й - п е д а г о г и к а л ы к адабияттарда окутуу технологиясынын техникасы жалпы техникалык жана педагогикалык илимдерге негизделген илимий билимдердин интегративдик багыты катары берилген. Технология мугалиминин методикалык даярдыгын келечектеги мугалимдерде студенттердин дүйнөнүн техникалык жана технологиялык картинасы жана социалдык-экономикалык аспектиери жөнүндө түшүнүктөрүн калыптандырууга мүмкүнчүлүк берген белгилүү бир билимди, билгичтикти жана жөндөмдүүлүктү калыптандыруу процесси катары кароо адатка айланган. Анда эмгек жашоосу, технологиялык чөйрө менен өз ара аракеттенүүнүн формалары жана

ыкмалары, технологиялык маданияттын негиздерин өздөштүрүү мүмкүнчүлүктөрү камтылган.

Ошол эле учурда социалдык-маданий муктаждыктар жана заманбап коомдун өнүгүү тенденциялары кесиптик жактан өзүн-өзү өркүндөтүүгө умтулуп, чыгармачыл дарамети бар жаңы типтеги мугалимди калыптандырууну талап кылат. Бул ыкманын фундаменталдык өзгөчөлүгү - окутуучунун билим берүү чөйрөсүнүн координаттарындагы позициясын өзгөртүү, бул анын окутуу жана тарбиялоо объектисинен өзүн-өзү түзүүчү предметке акырындык менен өзгөрүүсүн билдирет.

Методикалык өркүндөтүүдө изилдөөчүлөр автордук методикалык тутумду калыптандырууга багытталган жетекчи ролду мугалимдин өзүнө жүктөйт. Технология мугалиминин методикалык чеберчилиги методикалык жана предметтик (жалпы техникалык) шыктар менен катар педагогикалык иштин мотивациясына, маалыматтык маданиятка, социалдык-маданий көз карашка, педагогикалык байланыш тажрыйбасына жана мугалимдин кесиптик чыгармачылыгына негизделет. Бул учурда педагогикалык долбоорлоо объектиси, педагогикалык процесстер же кубулуштар менен катар, өздөрүнүн методикалык компетенттүүлүктөрү болуп саналат.

Педагогикалык теорияда мугалимдин методикалык даярдыгын өзүн-өзү өркүндөтүүгө даярдык парадигмасында кароонун айрым өбөлгөлөрү иштелип чыккан. Жеке адамдын өзүн-өзү өркүндөтүү көйгөйү ар кандай аспектилерде каралат: философтордун эмгектеринде өзүн-өзү өркүндөтүүнүн социалдык-маданий жана субъективдүү абалы, иштөө мейкиндиги, анын коомдун жана инсандык өнүгүүдөгү ролу жана орду талданат; психологдор анын табиятын, булактарын жана механизмдерин аныкташты; мугалимдер өзүн-өзү өркүндөтүүгө даярдыкты калыптандыруунун функцияларын, түзүмүн, педагогикалык куралдарын ачып беришти.

3. Изилдөө натыйжалары

Жогоруда айтылган илимпоздордун баарында студенттерди "Технология" билим берүү тармагын окутууга даярдоо билим берүү стандартынын талаптарынын негизинде иштелип чыгат. Ага кошумча келечектеги мугалимдин методикалык чеберчилигинин технологиясын ийгиликтүү өздөштүрүүсүнүн, анын өзүн-өзү өнүктүрүүгө даярдыгын камсыз кылуунун шарттарынын бири - бул студенттердин жана окутуучулардын методикалык компетенттүүлүктү долбоорлоого багытталган иш-аракеттерин координациялоого арналган педагогикалык өз ара аракеттенүүсү саналат. Ошол эле учурда, педагогикалык илимде, технологиялык окутуучунун методикалык компетенттүүлүгүн долбоорлоо менен өзүн-өзү проекциялоонун ортосундагы байланыш максаттуу изилдөө көйгөйү катары коюлган эмес жана анын практикалык чечими өзүнөн-өзү пайда болот деп айтуу керек. Ал менен кошо методикалык компетенттүүлүктү иштеп чыгуу процессинде жалпы техникалык даярдыктын методикалык потенциалын пайдаланууга жетиштүү көңүл бурулбагандыгын дагы айтуу абзел. Методикалык компетенттүүлүктү долбоорлоо менен өзүн-өзү долбоорлоонун өз ара байланышын эске алуу менен технология мугалиминин жалпы техникалык жана методикалык даярдоонун тутумун долбоорлоонун теориялык негиздери изилденбеген бойдон калууда. Технология мугалиминин методикалык компетенттүүлүгүн долбоорлоо жана өзүн-өзү долбоорлоо ортосундагы өз ара байланыштын интегративдик потенциалын натыйжалуу пайдалануу жалпы техникалык жана методикалык даярдык тутумунун моделин түзүүдө гана мүмкүн болот. Бул методикалык компетенттүүлүктү иштеп чыгуунун жана өзүн-өзү долбоорлоонун максаттуу-функционалдык, материалдык жана процесстик байланышта ишке ашат.

4. Талкуулоо

Кесиптик педагогикалык билим берүүнү өнүктүрүүнүн социалдык-педагогикалык негиздерине, технология мугалиминин кесиптик-методикалык даярдыгынын теориясына жана практикасына кайрылууда бизде карама-каршылыктар бар экен деген тыянак чыгарууга мүмкүн. Алар:

- заманбап кесиптик-педагогикалык билим берүүнүн гуманисттик мүнөзүнүн, муктаждыктарынын ортосунда бир жагынан чыгармачыл инсанга ээ болгон жана үзгүлтүксүз методикалык өзүн-өзү өркүндөтүүгө умтулган квалификациялуу технология мугалиминде билим берүү жана келечектеги технология мугалимдерин жалпы техникалык жана методикалык даярдоонун тутумун иштеп чыгуунун теориялык негиздеринин жетишсиз өнүгүшү;

- билим берүү стандартынын негизинде иштелип чыккан технологиянын мугалимин иштеп жаткан методикалык даярдоонун тутуму менен методикалык компетенттүүлүктү долбоорлоо, өзүн-өзү иштеп чыгуу ортосундагы өз ара байланыш принцибин жана жалпы техникалык окуунун методикалык потенциалы эске алуу менен аны өркүндөтүү зарылдыгы.

Бул карама-каршылыктар педагогика илиминде жалпы техникалык жана методикалык даярдык тутумундагы методологиялык компетенттүүлүктү долбоорлоо менен өзүн-өзү проекциялоонун өз ара байланышынын теориялык негиздемесин актуалдаштырган көйгөй бар экендигин көрсөтүп турат.

5. Корутундулар

Изилдөө келечектеги технология мугалимдеринин методикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн оң динамикасын, бир нече жылдардагы алынган натыйжалардын туруктуулугун көрсөттү, бул жалпы техникалык жана методикалык окутуу тутумунун иштешинин натыйжалуулугу жөнүндө тыянак чыгарууга мүмкүндүк берет.

Методикалык компетенттүүлүктөрдү долбоорлоо жана өзүн-өзү долбоорлоо ортосундагы өз ара байланыш принциби бар экенин көрсөтөт.

6. Шилтемелер

1. Асаналиев М.К. Концептуальные особенности обучения студентов вуза информационным технологиям в условиях кредитной технологии//Образовательные ресурсы и технологии [Электронный ресурс]. (URL): <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptualnye-osobennosti-obucheniya-studentov-v-vuza-informatsionnym->

[tehnologiyam-v-usloviyah-kreditnoy-tehnologii/viewer](https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41253954) (дата обращения: 20.04.2021).

2. Исабеков А.А., Садырова Г.К. Применение проектного метода обучения для развития креативных способностей студентов// Инженерно-педагогическое образование в Центральной Азии. Развивая навыки и содействуя успеху. [Электронный ресурс].

(URL): <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41253954> (дата обращения: 20.04.2021).